

АНАЛІТИЧНИЙ ДАЙДЖЕСТ

**“ЧЕРВОНІ ЛІНІЇ” У БОРОТБІ З ВІРУСОМ:
ЯК НЕ “ОБНУЛИТИ” РЕФОРМУ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ**

**ЧОМУ ДЕЗІНФЕКЦІЯ ВУЛИЦЬ І ДОРІГ - ЦЕ
МАРНOTPАТСТВО**

**“ГАРЯЧІ ЛІНІЇ” ПРОТИДІЇ COVID-19
ДОПОМАГАЮТЬ, АЛЕ НЕ ВСІМ**

Дайджест містить короткі огляди аналітичних записок та статей Асоціації з актуальних проблем реалізації реформи місцевого самоврядування, розвитку самоорганізації та форм демократії участі на місцевому рівні в Україні.

Аналітичні огляди складаються з аналізу проблем, які виникають в процесі реалізації реформи, та рекомендацій органам місцевої, регіональної, центральної влади щодо їх вирішення.

“ЧЕРВОНІ ЛІНІЇ” У БОРОТЬБІ З ВІРУСОМ: ЯК НЕ “ОБНУЛИТИ” РЕФОРМУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

ВСТУП

Станом на 11 квітня 2020 року в Україні лабораторно підтверджені понад 2500 випадків коронавірусної інфекції COVID-2019, включаючи 73 летальних. В умовах швидкого зростання рівня захворюваності Кабінет Міністрів України (КМУ) та Верховна Рада України (ВРУ) прийняли низку рішень щодо невідкладних заходів з протидії поширенню вірусу та пом'якшення його соціально-економічних наслідків.

Між іншим, ці рішення передбачали послаблення фіскального навантаження на період карантину та перерозподіл бюджетних коштів. Частина цих заходів були негативно сприйняті місцевим самоврядуванням та експертним середовищем, зокрема як такі, що підривають фінансову спроможність територіальних громад та загалом засади децентралізації.

Упродовж 2-7 квітня 2020 року Асоціація сприяння самоорганізації населення опитала експертів з питань місцевого самоврядування та децентралізації влади з метою визначення основних “червоних ліній” у боротьбі з вірусом, перетин яких може зашкодити реформі місцевого самоврядування в Україні. Всього проведено 23 напівструктурованих інтерв'ю (список респондентів доступний наприкінці).

ЯКІ ОСНОВНІ ЗАХОДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ БУЛИ ВЖИТІ?

11 березня прийнята Постанова КМУ № 211, якою до 3 квітня 2020 року на всій території України встановлений карантин та впроваджено низку обмежувальних заходів. Зокрема, відвідування закладів освіти її здобувачами та проведення всіх масових заходів, у яких бере участь понад 200 осіб.

Згодом карантин був продовжений до 24 квітня 2020 року включно, а обмеження – поетапно посилені. Зокрема, громадянам заборонено виходити на вулицю без маски та без документів, а також відвідувати парки і зони відпочинку. Лунали навіть ідеї щодо введення надзвичайного стану, однак достатніх підстав для цього поки не було. Натомість, діє режим надзвичайної ситуації, запроваджений ще 25 березня.

Упродовж березня-квітня 2020 року парламентом та урядом прийнято низку законів і підзаконних актів, які насамперед спрямовані на боротьбу з COVID-19. Проте окремі їх норми суттєво вплинули і на місцеве самоврядування.

Так, Законом № 540-ІХ від 30.03.2020 “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв’язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)” були внесені зміни до Податкового кодексу України. Цими змінами фізичні та юридичні особи на визначений період звільняються від плати за землю та податку на нерухоме майно в частині нежитлових приміщень. Тобто, фактично від сплати двох важливих місцевих податків.

Очевидно, що ці тимчасові заходи покликані насамперед пом’якшити наслідки карантину для бізнесу, який був змушений припинити діяльність. Але водночас через ці нововведення місцеві бюджети недоотримують суттєві фінансові ресурси, що своєю чергою негативно позначається на їх фінансовій спроможності. За підрахунками експертів Асоціації міст України, втрати місцевих бюджетів складатимуть 6,3 млрд. гривень. Натомість, жодні компенсаторні механізми за рахунок державного бюджету Законом не передбачені.

Також зазначеним Законом внесені зміни до перехідних та прикінцевих положень Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”. Вони надали можливість проведення засідань колегіальних органів місцевого самоврядування в режимі відео або аудіоконференцій, чого не було раніше. Переваги даного рішення полягають у тому, що місцеві ради можуть продовжувати свою роботу та приймати важливі для громади рішення. Проте через цифрову нерівність, не всі представники органів місцевого самоврядування спроможні використовувати ці форми роботи.

Також був розроблений законопроект №3279 про внесення змін до закону “Про державний бюджет України на 2020 рік”, який у первинній редакції передбачав зменшення фінансування Державного фонду регіонального розвитку на 7,5 млрд. грн, Фонду енергоефективності – на 1,6 млрд. грн і скорочення 2 млрд. грн. підтримки для об’єднаних територіальних громад. Таким чином, окрім обмеження власних доходів місцевої фінансової самоврядування, держава вдалася ще й до скорочення державної підтримки, що ще більше підриває засади фінансової децентралізації.

Постановою від 08 квітня 2020 р. № 263 Кабінет Міністрів України вніс зміни до Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій. Ці зміни передбачають, зокрема, першочергове спрямування субвенції на здійснення заходів, спрямованих на боротьбу з коронавірусною інфекцією. Проте зміни не торкнулися механізму розподілу цієї субвенції, який і далі дозволяє народним депутатам України визначально впливати на формування переліку проектів, що реалізуються коштом субвенції.

На жаль, карантинні заходи, швидше за все, призведуть і до відтермінування розгляду питання про внесення змін до Конституції України щодо децентралізації

¹ АМУ спрямувала до Мінфіну пропозиції змін до законодавства щодо запобігання поширенню коронавірусу COVID-19.

<https://www.auc.org.ua/novyna/amu-spryamuvala-do-minfinu-propozyciyi-zmin-do-zakonodavstva-shchodo-zapobigannya-poshyrennyu>

влади. Аналіз порядку денного парламенту та уряду свідчить, що найближчим часом жодні дії в цьому напрямі не передбачаються. Водночас робота щодо напрацювання нової моделі адміністративно-територіального устрою активно триває.

Ужиті заходи протидії поширенню коронавірусу не примусили довго чекати на реакцію політичних сил і ключових стейкхолдерів розвитку місцевого самоврядування. Зокрема, одразу декілька фракцій виступили проти внесення змін до державного бюджету в частині зменшення фінансування місцевого самоврядування й, як наслідок, припинення реформи децентралізації. Розгляд змін до державного бюджету Верховною Радою України запланований на позачерговому пленарному засіданні 13 квітня 2020.

Колишній Прем'єр-міністр України (2016–2019 рр.) В. Гройсман закликав владу підтримати місцеве самоврядування, не урізати місцеві бюджети і таким чином не згортати реформу децентралізації влади. Він згадав, що реформа місцевого самоврядування була розпочата у 2014 році в не менш складних умовах.

Асоціація міст України, більшість зауважень і пропозицій якої до Закону № 540-IX від 30.03.2020 не були враховані, назвала його “дискримінаційним” і таким, що грабує місцеві бюджети.

Всеукраїнська асоціація громад звернулася до Верховної Ради та Кабінету Міністрів України щодо запропонованих змін до Державного бюджету 2020, в якому не підтримує передбачене зазначеними змінами скорочення державної бюджетної підтримки децентралізації, регіонального і місцевого розвитку, формування інфраструктури громад та завершення будівництва, розпочатого у попередні періоди.

Органи місцевого самоврядування сьогодні знаходяться на першій лінії боротьби з пандемією, забезпечуючи роботу медичної, транспортної і соціальної сфери. Тому вкрай важливою є державна підтримка місцевих органів влади: фінансова, методична, інформаційна, координаційна. Проте держава йде шляхом урізання фінансові надходжень до місцевих бюджетів та скорочення регіональних розвиткових програм. Однозначно такі дії можуть негативно позначитись на розвитку муніципальної влади в Україні та на темпах реформи децентралізації.

ЕКСПЕРТНІ ОЦІНКИ

Чи вбачають експерти загрози гальмування або згортання реформи місцевого самоврядування у зв'язку поширенням вірусу?

“Загрози є, але маючи політичну волю, їх можна подолати. І більшою мірою вони не пов'язані з коронавірусом”.

Зокрема, в цьому контексті вони вказали такі основні загрози для реформи:

1. Перенесення місцевих виборів. Через складно прогнозовану епідеміологічну ситуацію у світі близько 20 країн вже прийняли рішення про перенесення як загальнонаціональних, так і місцевих виборів. В українському політичному та експертному середовищі також обговорюється можливість відтермінування місцевих виборів, які мають відбутись у жовтні 2020 року. Чимало опитаних Асоціацією експертів зробили такі припущення.

Причини ймовірного відтермінування вони вбачають у можливому продовженні карантину, а також у спрямуванні на протиепідемічні заходи передбачених на вибори бюджетних коштів. Відстрочення виборів, які, за планом Уряду, мали відбутись на новій територіальній основі, на думку експертів, призведе до гальмування реформи місцевого самоврядування в Україні.

“На мою думку, існує висока вірогідність того, що цього року місцеві вибори можуть не відбутись. А якщо виборів не буде, то реформу будуть проводити не настільки стрімко, як передбачалося”.

“...якщо цей карантин у нас буде продовжено далі, це може призвести до того, що в нас будуть відмінені місцеві вибори”.

“...проблема пов'язана з нестачею грошей. Тому що проведення реформи місцевого самоврядування та виборів потребують фінансування. І тут, враховуючи дефіцит бюджету, кошти на організацію виборчих процесів можуть бути направлені на боротьбу з епідемією”.

2. Відхилення реформи від графіку. Гальмування реформи місцевого самоврядування експерти пов'язують із роботою центральних і місцевих органів влади в обмеженому режимі. Респонденти зазначали, що Верховна Рада в умовах карантину просто не встигне прийняти необхідні для реформи закони.

“Найбільша загроза полягає в тому, що ми вибиваємося з календарного плану по законодавчому забезпеченню. Ми мали на меті забезпечити новий адміністративно-територіальний устрій до місцевих виборів, де передбачається те, що два законодавчі акти вкрай важливі мають бути ухвалені – один у квітні, інший – не пізніше початку червня. А тепер це під загрозою, оскільки Рада все одно працює в обмеженому режимі й це, власне, зараз ключова загроза для реформи”.

Водночас окремі респонденти вказували, що **за наявності політичної волі** Верховна Рада цілком здатна забезпечити необхідну для завершення реформи законодавчу базу. Ними, зокрема, згадувалися позитивні голосування в умовах карантину за проекти законів щодо ринку землі та щодо вдосконалення деяких механізмів регулювання банківської діяльності.

“Більшою мірою ті законодавчі зміни, які потрібні, можна зробити безвідносно того є в нас карантин, чи немає. Підтвердженням тому стало голосування за

запровадження ринку землі... Верховна Рада може приймати закони, Кабінет Міністрів України – рішення. Ім тут нічого не заважає”.

“Цей етап, який ми називаємо паперова робота ухвалення рішень, він, на жаль, зсувається в бік рішень, які стосуються отримання траншів МВФ, боротьби з коронавірусом. І зараз ми у квітні місяці можемо бачити, що Верховна Рада якщо і збирається, то не для просування реформи децентралізації та адміністративно-територіальної реформи”.

Опитані також зазначали, що гальмування реформи місцевого самоврядування може пояснюватися зміщенням пріоритетів влади, **увага якої прикута виключно до боротьби з епідемією**.

“В даному випадку стає пріоритетом здоров'я та життя громадян і через це сьогодні відбуваються обмеження щодо прав людини, щодо пересування. Спочатку потрібно працювати над тим, щоб ця епідемія спала, а після – про місцеве самоврядування. Тут я абсолютно погоджуюсь з діями Уряду та місцевого самоврядування. І тут порушення закону є зрозумілими”.

“Звісно, є такі загрози, тому що органи місцевого самоврядування займаються виключно заходами по боротьби з інфекцією, а інші всі питання розвитку відійшли навіть не на другий план”.

Низька спроможність місцевих рад працювати дистанційно також може негативно позначитися на темпах прийняття необхідних рішень. Парламентом був прийнятий закон, який дозволяє місцевим радам проводити сесії та засідання виконкому дистанційно. Проте низький рівень цифрової готовності деяких органів місцевого самоврядування може стати бар'єром для використання таких форм роботи.

“Проблема виникає у прийнятті рішень на місцях. Вже прийняли рішення, яке дозволяє депутатам збиратись дистанційно. Але тут може бути проблема – у громадах не всі володіють знаннями та технікою для того, щоби зібратися”.

На темпи реформи також може мати вплив **припинення обговорень конфігурацій майбутніх ОТГ у громадах**.

“Очевидно, що для консультацій у громадах сьогодні несприятливі умови, якщо говорити про квітень. Є така надія, що хоча би паперова робота, яку треба зробити на узгодження, буде зроблена хоча б на травень місяць. І ці консультації будуть продовжуватися вже в живому форматі після завершення карантину. Але я очевидно бачу, що цей ключовий процес формування нових ОТГ загальмований”.

3. Централізація фінансових ресурсів як поганий сигнал для громад.

Експерти також звернули увагу на проблему негативного впливу протиепідемічних заходів не лише на фінансову спроможність територіальних

громад, але й на їх бажання включатись у реформу чи продовжувати її.

“Я бачу тенденцію централізації державних та місцевих фінансів – це по-перше. По-друге, я бачу тенденцію по відмові від профільних розвиткових субвенцій. Мова йде про субвенції ДФРР та інфраструктурну субвенцію ОТГ. Очевидно, що ці кошти направляються на боротьбу із коронавірусом, і в державному та місцевому управлінні змінилися пріоритети”.

“Місьцеве самоврядування отримало якісь додаткові фінансові ресурси і почало будувати свої громади (авт. – завдяки децентралізації). Зараз вони цих фінансових ресурсів можуть позбутися і, відповідно, у них пропаде бажання далі продовжувати цю реформу. Зникне, скажімо так, натхнення на місцях розвивати свої громади. Це може стати великим гальмом, тому що знову людей згуртувати навколо якоїсь ідеї буде досить складно через рік, наприклад”.

Окремі респонденти озвучували припущення щодо **можливості згортання підтримки реформи з боку відповідних проектів міжнародно-технічної допомоги**, що може призвести до уповільнення її темпів.

“Щодо матеріального забезпечення – може припиниться підтримка матеріального забезпечення з боку донорських структур, без яких прогрес в реалізації реформ може стати проблематичним”.

4. Зростання конфліктності у громадах, з якою у складних епідемічних умовах органи державної влади можуть не впоратися. Посилення соціальної напруги в громадах експерти пов'язують, переважно, із майбутнім відходом від принципу добровільності об'єднання громад, а також із протестами проти закритого процесу розробки перспективних планів. Респонденти звертали увагу на те, що в умовах карантину інструментарій захисту жителів громад своїх прав та інтересів є вкрай обмеженим.

“Проблеми також можуть виникати з позиції виникнення конфліктів та протидії органів місцевого самоврядування, РДА в контексті завершення реалізації реформи. Тому що, в принципі, ті хто хотіли, вони вже об'єдналися добровільно. Добровільний етап вже завершено і далі буде перехід на адміністративний етап, де будуть перекроюватись створені ОТГ, переноситися центри громад. Тут може бути внутрішній супротив, з яким в нинішніх достатньо складних умовах держава може не впоратись”.

“У нас в ... області пікети були, коли обласна адміністрація формувала ОТГ всупереч баченню громад. Наприклад, громада, яка існувала, її стирали з лиця землі. Момент протидії певним незаконним рішенням – зараз це неможливо зробити”.

5. Карантинні заходи можуть призвести до згортання демократії на місцевому рівні. Респонденти спостерігають тенденцію до зниження рівня прозорості та підзвітності діяльності органів місцевого самоврядування. На їх

думку, це спотворює засади його реформування. Проте в умовах загроз життю та здоров'ю, громадяни можуть бути готові поступатися своїми конституційними правами, чим можуть активно користуватися місцеві органи влади.

“Одне із завдань реформи місцевого самоврядування – децентралізація повноважень, демократизація процесів на рівні громад. Є момент, що не до цього зараз буде - не до демократизації і децентралізації. З тимчасових постійними можуть стати авторитарні методи вирішення питань в умовах кризи”.

“Згортання демократії — це загроза. Громадський контроль ускладнений і способів впливу на процес прийняття рішень небагато”.

“У нас сесії міський голова почав проводити без ЗМІ та активістів. Це може сподобатися людям (авт. – представниками влади). Ця закритість. Є ризик того, що місцеві ради звикнуть до закритих сесій, прикриваючись захистом життя громадян. Люди можуть поступатися правами заради збереження життя”.

Варто також відзначити, що **частина експертів у заходах державної політики з протидії поширенню COVID-2019 не вбачають загроз для реформи місцевого самоврядування**. Пояснюють вони свою думку тим, що реформа знаходиться на такому етапі, що її згортання є неможливим. Також вони звертали увагу на те, що Кабінет Міністрів та Мінрегіон спільно з експертним середовищем продовжують консультації щодо реформи та активно працюють в онлайн режимі.

“Я не думаю, що зараз будь-що спроможне призвести до згортання реформи. Вона просто фактично знаходиться на тому етапі, коли в нас в країні 1040 громад, тому згорнути її неможливо. Будь-які дії спрямовані проти неї не мають жодного практичного сенсу. Хіба що ми можемо казати про зовсім якісь там виняткові дії, наприклад, звернення до Конституційного Суду. Не думаю, що хтось вирішить діяти таким чином. Загрози немає, звісно”.

“Останній місяць всі працюють онлайн і, навпаки, це онлайн-підключення, яке організувало Міністерство розвитку громад та територій є, навіть, більш ефективним, оскільки ми бачимо, що пройшли повністю перспективні плани. І вже фактично завершене в регіонах онлайн-опитування щодо формування субрегіонального рівня. Ми бачимо на тих онлайн-підключеннях велику кількість народних депутатів. Коли ми проводили живі наради, у нас ніколи не було такої присутності народних депутатів. На мою думку, якщо буде політична воля, значну частину цих напрацювань можна реалізовувати, і вони навпаки будуть економити кошти бюджетні”.

“Ні, прямої загрози тут немає. Навпаки, я бачу, що за деякими напрямками активізувалася робота. Є проблема з тим, що Верховна Рада у нас пробуксовує, не ухвалює ті закони, які конче потрібні для цієї реформи. Міністерство, робоча група – всі працюють на повну катушку”.

“Ми бачимо, що у дистанційному форматі відбуваються обговорення районного рівня. Те, що потрібно зробити для подальшої реалізації реформи, начебто відбувається за планом. І більше того, доводить свою ефективність. І у момент цієї такої паузи у експертів може з'явитись можливість попрацювати над районним рівнем та отримати більше шансів щоб достукатися до тих, хто ухвалює рішення”.

“Червоні лінії” та допустимі заходи у боротьбі з вірусом

“Тут у мене така формула – можна знижувати швидкість, і це буде виправдано, але не можна зупиняти реформу. Можна змінювати форми роботи”.

У ході опитування респондентів попросили окреслити “червоні лінії”, перетнувши які, органи влади можуть зашкодити реформі місцевого самоврядування. Їх також попросили назвати допустимі заходи та обмеження, на які можна піти у контексті боротьби з поширенням COVID-2019 та які не підриватимуть реформу.

“Червоні лінії”

1. Саботування реформи.

“Чого категорично не можна робити - саботувати той порядок денний реформи, який визначений. У який спосіб? Життя покаже, чи є можливість завершити процес об'єднання та перейти до електорального процесу. Зараз говорити дуже важко. Проте, якщо темп об'єднання виявиться недостатнім для того, щоби провести вибори в жовтні, треба буде вирішувати – чи у нас пріоритет провести вибори в масштабах держави в одному типі – формування ОТГ на рівні локальному і підготовчий етап для того, щоб проводити їх на рівні району. Навіть якщо буде ухвалене рішення про перенесення виборів на весну, в нас буде впевненість, що буде завершено процес формування спроможних громад, і що до того часу ми забезпечимо формування субрегіонального рівня. За таких умов можна говорити про спланованість та злагодженість просування реформи з урахуванням пандемії. Але якщо ми зараз говоримо — давайте не проводити вибори, але ї не готуватись в цих умовах, то це точно перетин “червоної лінії”.

“Ні в якому випадку не можна зупиняти формування нового адміністративно-територіального устрою. Не можна згортати роботу, яка сьогодні ведеться по перспективних планах, по формуванню субрегіонального рівня. Для мене під великим питанням наразі внесення змін до Конституції України в таких умовах. Але і без змін до Конституції продовжувати реформу можливо”.

“Досі залишилися питання більше 100 ОТГ, які пройшли вибори минулого року — вони не переведені на прямі відносини з бюджетом. Це просто прямий “удар під дих” реформі, тому що вони пройшли весь процес, а їх позбавили права, яке надане українськими законами. Це також треба розв’язати, щоб хоча б з 1 липня вони змогли вийти на міжбюджетні стосунки, тим паче, що бюджет зараз все одно переглядається”.

2. Прийняття незбалансованих рішень, які підривають бюджетну спроможність місцевого самоврядування.

“Зміни, які були внесені в систему оподаткування на період карантину. Тут держава з “барського плеча” за рахунок органів місцевого самоврядування покращує становище нашого бізнесу. Це було абсолютно неправильне рішення. Його подання потрібно було робити за участі самого місцевого самоврядування. Думаю, у нас далеко не всі бізнеси зараз втратили свою спроможність та прибутковість. І вони на загальних засадах сьогодні звільнені від плати за землю. Тут логіки ніякої немає, а органи місцевого самоврядування, які витрачають кошти на боротьбу з епідемією, втратили ці надходження”.

“Звільнення від податків єдинників, від земельних податків. І тут не можна гребти під одну гребінку, тому що в нас є КВЕДи виробників та трейдерів, які тільки виграли від цього рішення. Оскільки їх рентабельність підвищилась, оскільки підвищився запит на їх продукцію. Це, наприклад, трейдери, що пов’язані із продуктами харчування, це фармацевтичні компанії, в першу чергу. Ну і, звичайно, звільнення від землі фермерських господарств (великих фермерів), але це жодним чином не пов’язано, оскільки посівна кампанія триває. І все ж таки вони не призупиняють свою бізнес-діяльність, яка, знову-таки, в короткостроковому періоді 2020 року підвищить свою рентабельність у зв’язку з короноювірусом”.

“На мій погляд, державі не потрібно лізти в кишені ОМС. Громади почали наводити лад, якого не було десятиліття. Не треба на всіх телеекранах говорити, що Україна готова до епідемії. Треба говорити чікими руками вона готова”.

3. Згорання програм державної фінансової підтримки розвитку громад.

“На мій погляд, інфраструктурна субвенція є життєво необхідною, тому що після того, як карантин знімуть, необхідно буде запускати економіку. Розвивати економіку без інфраструктури, доріг – неможливо. Якщо депресивні регіони залишити без фінансування на дороги, вони так і залишаться депресивними і не цікавими з точки зору інвестиційної привабливості. На мій погляд, фінансування громад не таке велике, щоб забирати на даний момент у них ці нещасні кілька мільярдів гривень, навіть менше”.

“На мій погляд, децентралізація фінансів – це був найбільший стимул для ОМС включатись у реформу. Якщо повноваження переходять до ОТГ, потрібно щоби було якесь фінансове підґрунтя. На мій особистий погляд, з усіх фінансових інструментів підтримки ОМС – інфраструктурна субвенція є найбільш ефективною”.

4. Перенесення місцевих виборів.

“Надзвичайний стан вводити було би неправильно. Скоро мають бути вибори. Але кулуарно вже говорять, що може їх не буде. Я категорично проти перенесення виборів. Це точно підірве децентралізацію повністю”.

“Усе залежить від ситуації з захворюваністю, але не можна скасовувати місцеві вибори. Ті розмови про те, що наступної осені вибори не пройдуть, я думаю, що ці розмови можна починати тільки в тому випадку, якщо карантин продовжиться мінімум до серпня і, відповідно, ніхто не встигне підготуватися ні на якому рівні”.

5. Закритість процесу доопрацювання перспективних планів.

“Деякі ОДА подумали, що їм вдасться “проштовхнути” деякі формати (авт. – конфігурації ОТГ), які навіть не виникали в процесі консультацій. Ми виступаємо за те, щоби були онлайн-наради в областях і урядові, щоби ми дообговорили перспективні плани інклюзивно. Щоби на останньому етапі області не подали щось таке, що не відповідає тому, що обговорювалось”.

“Не можна, щоби перспективні плани приймалися по-тихому, без обговорень із громадськістю. І так там було багато суперечностей. А сьогодні громадськість не матиме можливості на це вплинути. Людям не буде можливості як зібратись і єдиною можливістю, яка залишається – це писати листи. А писати листи – це не найефективніший спосіб захисту прав територіальних одиниць”.

“Треба шукати компроміс при реформі та узгоджені перспективних планів, де на сьогоднішній день його не вдалось досягти. Тому що провокування конфліктів – це те, з чим не змогли впоратись органи державної влади”.

6. Згорання медичної реформи та фінансування галузі охорони здоров'я

“Якщо говорити про “червоні лінії”, то це витрати на охорону здоров'я та на медичну реформу. В жодному разі не можна призупиняти медичну реформу у зв'язку з коронавірусом. Більше того, я думаю, що її треба інтенсифікувати. Це – “червона лінія”.

7. Скорочення витрат на оплату праці співробітників бюджетних установ, незалежно від сфери, в якій вони працюють.

“Справа в тому, що сьогодні боротьба з епідемією та всі заходи галузей громадської оборони, охорони здоров'я фактично лягають на управлінців середньої та нижчої ланки органів місцевого самоврядування. І ті стимули, які сьогодні є, і та мотивація, знаходиться сьогодні на критичному рівні. Вона не стимулює людей якісно виконувати свою роботу, я вже не говорю про матеріальне забезпечення медичних працівників”.

Допустимі заходи та обмеження

1. Ряд експертів вказали на доцільність відтермінування місцевих виборів у разі погіршення епідеміологічної ситуації в країні.

2. Спрощення процедур закупівель лікарських засобів.

3. Можливі заходи з економії коштів місцевих бюджетів шляхом скорочення витрат на заробітну платню працівників бюджетних установ на час вимушеного простою.

“Працівники бюджетної сфери, які не виконують свої щоденні обов'язки, наприклад, технічний персонал закладів освіти, тренерський склад, працівники культури, продовжують отримувати заробітну платню відповідно до тарифікації. Я не вважаю це правильним, я вважаю, що в період простою або вимушеного простою, тут є дві кваліфікації: працівникам треба нараховувати або середню заробітну платню, або 2/3 заробітної платні”.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЕКСПЕРТІВ ОРГАНАМ ВЛАДИ ВСІХ РІВНІВ

“Я би, перш за все, порадила всім заспокоїтись”.

“Зберігати здоровий глузд і баланс, не піддаватися паніці. Думаю, ми маємо перехворіти популізмом і панікою”.

Кабінету Міністрів України, Міністерству розвитку громад та територій України, іншим органам виконавчої влади

Щодо продовження реформи місцевого самоврядування в умовах поширення COVID-2019

1. Продовжувати проведення експертних нарад, обговорень та консультацій щодо формування базового та субрегіонального рівнів адміністративно-територіального устрою у онлайн-форматах. По можливості, залучати до нарад всі зацікавлені сторони.

2. Ініціювати проведення консультацій на регіональному рівні щодо доопрацювання проектів перспективних планів з урахуванням рекомендацій КМУ. По можливості, запровадити онлайн-консультації із головами громад по тим конфігураціям ОТГ, які є найбільш дискусійними та конфліктними. Доручити ОДА прорахувати спроможність конфігурацій ОТГ, які будуть розглядатись на таких консультаціях з громадами.

3. Підготувати плани заходів з імплементації реформи в умовах продовження карантину та можливого перенесення місцевих виборів. До розробки плану залучити профільний комітет Верховної Ради України, експертів, асоціації органів місцевого самоврядування. У плані окреслити заходи, які реалістично запровадити в умовах карантину. Наприклад, відповідне забезпечення нормативних умов для продовження реформи, проведення якісних обговорень розроблених документів.

4. Залучати органи місцевого самоврядування та їх асоціації, а також профільних експертів до розробки проектів рішень, які передбачають згортання фінансових програм підтримки громад. Забезпечити підготовку альтернативних планів заходів, розроблених з урахуванням можливих ризиків. Внести до цих планів компенсаторні механізми та джерела покриття втрат місцевих бюджетів.

5. Забезпечити продовження реформи системи охорони здоров'я. Активізувати роботу з роз'яснення населенню ключових завдань та етапів реформи.

6. Передбачити перехід з липня 2020 року більш ніж 100 ОТГ, що утворились 2019 року, на прямі міжбюджетні відносини із державним бюджетом (за умови проведення секвестру державного бюджету).

7. Не використовувати непропорційні заходи протидії епідемії, які обмежують конституційні права громадян.

8. Направляти кошти державного бюджету на будівництво об'єктів інфраструктури, що створить додаткові робочі місця, а також сприятиме інтенсивному розвитку економіки та залученню інвестицій після зняття карантинних заходів. Не підтримувати проекти регіонального розвитку, які не сприяють розкриттю економічного потенціалу територій.

9. Внести зміни до Державного бюджету у частині продовження фінансування проектів регіонального розвитку коштом ДФРР, першочергово направляти кошти на завершення будівництва об'єктів із 50% готовністю.

Щодо покращення взаємодії із місцевим самоврядування у контексті запровадження протиепідемічних заходів.

1. Розробити алгоритми дій - протоколи протидії погіршення епідемічної ситуації для органів місцевого самоврядування. В протоколах чітко та покроково визначити заходи, які доцільно вживати органам місцевого самоврядування для контролю за поширенням захворюваності, взаємодії із медичними закладами, контролю за дотриманням правил самоізоляції громадянами, що повернулись із-за кордону тощо.
2. Розробити рекомендації для органів місцевого самоврядування щодо можливих заходів з подолання негативних соціально-економічних наслідків епідемії.
3. Приділяти більше уваги навчання органів місцевого самоврядування алгоритмам діяльності у кризовий та післякризовий період, засадам антикризової комунікації. До розробки освітніх програм доцільно залучати проекти міжнародної технічної допомоги.

Верховній Раді України

1. Внести зміни до Закону № 540-IX в частині обмеження надходжень до місцевих бюджетів із урахуванням рекомендацій органів місцевого самоврядування та експертів з бюджетної політики.

Органам місцевого самоврядування

1. Приймаючи обмежувальні протиепідемічні заходи, діяти в рамках чинного законодавства та не перевищувати владні повноваження, не порушувати Конституцію України.
2. Сконцентруватись на створенні місцевих цільових програм, які будуть направлені на охорону здоров'я і на соціальний захист населення.
3. Налагодити конструктивну взаємодію з Центрами надання первинної медико-санітарної допомоги, медичних закладів вторинної ланки задля координації зусиль по боротьбі з пандемією.
4. Використовувати сервіси онлайн-взаємодії для налагодження комунікації з населенням та поширення інформації щодо профілактики захворюваності.

Список опитаних експертів

Абрам'юк Ігор

Бабюк Ігор

Безгін Віталій

Бойко Валентин

Венцель Віктор

Гайдучик Ірина

Герасимчук Ігор

Голинська Олеся

Дрозд Наталія

Козіна Віра

Коліушко Ігор

Колотвін Павло

Левченко Олег

Мошнягул Олександр

Орловський Олексій

Пазюк Сергій

Попов Євген

Романова Валентина

Романович Сергій

Сейтосманов Айдер

Ткачук Анатолій

Федченко Леся

Ямковий Юрій

ЧОМУ ДЕЗІНФЕКЦІЯ ВУЛИЦЬ І ДОРІГ - ЦЕ МАРНОТРАТСТВО

Декілька тижнів тому заступник міністра охорони здоров'я, головний державний санітарний лікар України Віктор Ляшко заявив, що в рамках карантину дезінфекцію доріг та закриття парків здійснювали "не стільки для впливу на епідеміологічний процес, скільки на психологічний процес". Інакше кажучи, він визнав, що ці заходи були спрямовані скоріше на залякування населення, ніж на реальне знищення коронавірусу.

Якщо з парками і скверами загалом усе зрозуміло, і такий психологічний ефект майже нічого не коштував громадам, то активна дезінфекція відкритих публічних просторів зонайменше викликає запитання. Адже її здійснення потенційно вимагає чималих коштів.

Що про дезінфекцію вулиць говорить законодавство?

Згідно із законом "Про захист населення від інфекційних хвороб", дезінфекційними є заходи щодо знищення у середовищі життєдіяльності людини збудників інфекційних хвороб (дезінфекція) та їх переносників – комах (дезінсекція) і гризунів (дератизація).

Порядок здійснення заходів із дезінфекції, а також склад дезінфекційних засобів встановлюється Міністерством охорони здоров'я (МОЗ) з урахуванням особливостей збудників інфекційних хвороб, факторів передачі інфекції тощо. До слова, в МОЗ не було жодних розпоряджень чи рекомендацій щодо дезінфекції вулиць з метою протидії поширенню COVID-19.

Нічого конкретного про дезінфекцію вулиць та інших відкритих просторів не говорить і Постанова Кабінету Міністрів №211, якою запроваджені карантинні заходи. Єдине, що вона зобов'язувала місцеві державні адміністрації, – "організувати проведення дезінфекційних заходів у жилих, виробничих, навчальних, санітарно-побутових та інших приміщеннях, будівлях і спорудах". Жодного слова про вулиці тут немає.

Таким чином, ані законодавство України, ані підзаконні акти не містять жодних положень, які би рекомендували органам місцевого самоврядування здійснювати дезінфекцію вулиць, площ та інших відкритих просторів у рамках запобігання поширенню COVID-19. А тим більше зобов'язували їх це зробити.

Посилання на першоджерело:

<https://www.pravda.com.ua/columns/2020/05/27/7253395/>

Яка думка експертів?

Всесвітня організація охорони здоров'я, відповідаючи на сайті на запитання щодо місць, які потребують дезінфекції, зазначає: *"У таких відкритих просторах, як вулиці або відкриті ринкові місця, не рекомендується масштабне обприскування або фумігація проти вірусу COVID-19 або інших збудників хвороб. Вулиці та тротуари не вважаються шляхами зараження COVID-19. Обприскування дезінфікуючими засобами, навіть на відкритому повітрі, може бути шкідливим для здоров'я людей та спричинити подразнення чи пошкодження очей, дихання чи шкіри"*.

The New York Times у публікації "Чи вбиває широка дезінфекція коронавірус? Питання для обговорень" наводить оцінки профільних експертів та науковців щодо доцільності розпилювання дезінфікуючих засобів на вулицях.

Так, директор Центру досліджень інфекційних захворювань і політики Університету Міннесоти Майкл Остерхольм вважає, що *"немає жодних наукових підстав для всіх цих програм з розпилення ... У кращому випадку це марнотратно, а в гіршому ми просто викидаємо дезінфікуючі розчини у середовище"*. На його думку, такі заходи вживаються тільки для заспокоєння людей – громадяни бачать, що влада піклується про їхній захист.

Центр із контролю та профілактики захворювань США на власному сайті зазначає, що *"передача нового коронавірусу людям з поверхні, зараженої вірусом, не задокументована"*.

Вища рада з охорони громадського здоров'я Франції не рекомендує громадам профілактичне розпилювання хлормістких речовин, оскільки це негативно впливає на екологію та може призвести до забруднення річок та озер.

Схожу позицію зайняло французьке агентство з охорони здоров'я (ARS) столичного регіону Іль-де-Франс. Коли мерія Парижа звернулася до нього за роз'ясненням щодо ефективності дезінфекції вулиць, відомство відповіло, що користь від цього мінімальна. Французькі санітарні служби висувують такий аргумент: з огляду на *"низьку стійкість вірусу на поверхнях"* і загальний карантин, *"вірусне навантаження в навколишньому середовищі можна вважати незначним"*.

Також речник Департаменту здоров'я та соціального захисту Уряду Великої Британії зазначав, що *"порада експертів полягає в тому, що дезінфекція зовнішніх просторів не буде ефективним використанням ресурсів"*.

Отже, фахівці все-таки тягнуть до думки що дезінфекція вулиць не є ефективною у боротьбі з COVID-19 і навіть звертають увагу на негативний вплив дезінфікуючих засобів на здоров'я людей, що мають хронічні захворювання дихальних шляхів, та на довкілля в цілому.

Що в українських громадах?

Варто відзначити, що не всі українські громади надихнулись картинками з Китаю та деяких європейських країн щодо тотальної дезінфекції вулиць та перед тим, як виділяти кошти на ці заходи, спробували самостійно розібратись у питанні.

Так, Рожищенська міська рада Волинської області на офіційному сайті ґрунтовно пояснила громаді, чому вона не проводить дезінфекцію вулиць. Свою позицію посадовці підкріпили посиланнями на авторитетні наукові видання та офіційні джерела.

Проте значна кількість органів місцевого самоврядування достатньо активно зреагувала на поширення коронавірусу, заповзявши здійснювати дезінфекцію вулиць, доріг, площ, інших відкритих громадських місць.

Асоціація сприяння самоорганізації населення спробувала дослідити, яка кількість коштів була витрачена на такі дії. Як приклад була взята Чернівецька область, яка є найменшою областю України, але водночас має найбільшу кількість зареєстрованих випадків COVID-19.

Були проаналізовані результати закупівель послуг з дезінфекції вулиць через систему Prozorro, надіслані запити на інформацію до 37 місцевих рад Чернівецької області (міста + ОТГ), відповідь на які надали лише 19 із них.

За результатами аналізу було встановлено, що у 16 громадах Чернівецької області на дезінфекцію доріг, тротуарів, пішохідних та паркових зон було виділено понад **700 тис грн бюджетних та спонсорських коштів**. По суті, це щонайменше (!) для цієї невеликої області, оскільки чимало громад інформацію не надали. Включаючи Чернівці, в яких дезінфекція вулиць на певному етапі здійснювалася вельми інтенсивно.

Деякі громади таку дезінфекцію не проводили, наприклад Конятинська та Усть-Путьська ОТГ. Конятинська сільська рада пояснила це відсутністю у громаді тротуарів та доріг з твердим покриттям. У Юрковецькій та Волоківській ОТГ роботи з дезінфекції проводилися коштом місцевої пожежної охорони. Ще у трьох – Острицькій, Ванчиковецькій та Заставнівській – дезінфекція проводилася за спонсорські кошти.

Суми, які громади виділяють на дезінфекцію вулиць та інших публічних просторів, є різними. З отриманих даних, найбільша сума складала 150 тис грн у Старожинецькій ОТГ, а найменша – 5 054 грн у Вашковецькій сільській ОТГ.

В окремих громадах суми, що виділялись на сумнівні заходи з дезінфекції доріг, складала майже половину з тих сум, які направляються на лікарні.

Так, Старожинецька міська рада на санітарну обробку доріг виділила 150 тис грн, при цьому Старожинецькому Центру ПМСД на здійснення заходів по локалізації

та ліквідації пандемії коронавірусної хвороби (COVID-19) було направлено 10 тис грн, Сторожинецькій ЦРЛ на аналогічні заходи рада виділила 450 тис грн.

Новодністровська міська рада, яка виділила на заходи з дезінфекції публічних просторів 133 тис грн, направила Сокирянському районному бюджету кошти у вигляді субвенції з місцевого бюджету в сумі 300 тис грн на здійснення КНП "Сокирянською районною лікарнею" заходів для попередження та боротьбу з коронавірусною хворобою (COVID-19).

У Тереблеченській, Магальській сільських ОТГ, Герцаївській міській ОТГ дезінфекція проводилась не лише коштом місцевого бюджету, але й за допомоги спонсорів – кошти та техніку надавали підприємці, посадові особи місцевого самоврядування та мешканці.

Отже, не маючи чітких рекомендацій та алгоритмів дій, українські громади виділяли та продовжують виділяти з місцевих бюджетів значні кошти на проведення заходів з дезінфекції вулиць і доріг.

Проте в умовах економічної кризи та значних бюджетних втрат, які несуть громади через епідемію коронавірусу, фінансування малоефективних заходів з дезінфекції вулиць можна сприймати як марнотратство. Такі заходи також несуть у собі корупційні ризики, оскільки складно прослідкувати, скільки робіт було проведено та скільки витрачено дезінфікуючої рідини.

У цих умовах Міністерству охорони здоров'я слід детально дослідити питання необхідності проведення дезінфікуючих заходів на вулицях та надати органам місцевого самоврядування чіткі рекомендації щодо їх проведення.

«ГАРЯЧІ ЛІНІЇ» ПРОТИДІЇ COVID-19 ДОПОМАГАЮТЬ, АЛЕ НЕ ВСІМ

Телефонні «гарячі лінії» (ТГЛ) слід вважати одним із найзручніших каналів комунікації влади з населенням. Закон “Про звернення громадян” зазначає, що громадяни можуть звертатися до органів влади усно за допомогою засобів телефонного зв'язку через визначені контактні центри, телефонні “гарячі лінії”. Завдання гарячих ліній полягає в оперативному реагуванні влади на скарги та пропозиції громадян. Особливо в таких критичних ситуаціях, як пандемія Covid-19.

У 2020 році наше повсякденне життя змінилося. Пандемія COVID-19 вплинула на всі сфери нашого життя. У цей період дуже важлива ефективна робота ТГЛ, які надають інформацію та консультацію щодо COVID-19.

30 січня 2020 року Центр громадського здоров'я МОЗ повідомив (1), що було протестовано урядову ТГЛ щодо ситуації з поширенням COVID-19. Він також повідомив, що невдовзі запрацює “гаряча лінія” в форматі 0800 для консультації громадян. З того моменту пройшов вже майже рік. Та чи насправді громадяни України мають змогу отримати консультацію та допомогу?

Міністр охорони здоров'я особисто перевіряв роботу ТГЛ МОЗ після отримання позитивного тесту на COVID-19. 15 листопада у своєму відеозверненні він зазначив (2), що збирається пройти шлях “звичайного пацієнта” та оцінити роботу “гарячої лінії” протидії COVID-19 МОЗ. За його словами, в нього немає сімейного лікаря і він хоче скласти онлайн декларацію щоб отримати подальшу допомогу. Міністр зателефонував на гарячу лінію під час відеозвернення. Операторка відповіла відразу - чекати не довелося. Вона надала номери телефонів, за якими можна отримати дистанційну консультацію лікаря.

У своїх висновках щодо розпочатого шляху пацієнту він зазначив, що треба вирішити проблему підписання декларацій з сімейними лікарями онлайн. Також він відмітив, що було би зручно аби оператор відразу перевів пацієнта на лікаря, що надає корисні поради пацієнтам.

В той же день, міністр розповів про другий крок свого “шляху пацієнту”(3), повідомивши що отримав консультацію лікаря щодо стану здоров'я та на даному етапі в нього немає питань щодо цього.

Ми також вирішили самостійно перевірити роботу ТГЛ, на яку звертався пан міністр. Ми звернулись зі схожим, актуальним для нас питанням: що робити у випадку коли ваш сімейний лікар захворів? Звернувшись на гарячу лінію МОЗ з питань коронавірусної хвороби, довго очікувати на лінії нам не довелося - відповіли швидко. Оператор представилася та запитала чим може допомогти. Ми

одразу пояснили ситуацію: сімейний лікар захворів, а нам потрібна консультація лікаря щодо коронавірусної хвороби, що робити в такому випадку, як отримати нового лікаря? Оператор одразу ж чітко все пояснила. В цьому випадку треба дзвонити в реєстратуру поліклініки в якій була оформлена декларація та повідомити, що ваш сімейний лікар зараз хворіє. В такому випадку вам повинні призначити нового лікаря на час лікарняного вашого сімейного лікаря. Після отримання відповіді ми подякували оператору, а вона запитала чи є ще подальші запитання. Коли ми відповіли що запитань більше немає оператор подякувала за звернення та попрощалася. Розмова була швидкою і приємною. Чекати на відповідь довго не прийшлося, оператор одразу ж відповіла на поставлене питання та була ввічливою.

Та чи дійсно усім пощастило отримати швидку відповідь? З якими проблемами зіткнулися українці телефонуючи на всеукраїнську МОЗ щодо питань з COVID-19 та регіональні лінії?

У соцмережах ми знайшли чимало публікацій, в яких громадяни скаржаться на проблеми з якими вони зіткнулися, дзвонячи на гарячу лінію МОЗ з питань коронавірусної хвороби, на урядову гарячу лінію та на регіональні лінії. Користувачі соцмереж скаржаться на відсутність відповіді, довгий час очікування на відповідь та повідомлення що лінія не працює у вихідні дні та неробочий час. До сих пір, майже через рік після початку пандемії, громадяни стикаються з проблемами при дзвінках на гарячі лінії щодо питань з коронавірусної хвороби.

Варто навести лише окремі відгуки українців у соціальних мережах про їх досвід звернень на ТГЛ:

“Гарячі (4) лінії covid-19 - НЕЕФЕКТИВНІ

Що маємо. У контактної людини 4й день симптоми ковід, важкі.

Лікар по телефону каже приїхати до неї за направленням, а потім їхати в іншу амбулаторію здавати аналіз. Власного авто немає, це людині з температурою 39 і супутньою втомою їхати в громадському транспорті?

474750 регіональна гаряча лінія ковід, працює пн-пт 9-18, трубку не беруть. Лінія відповідає за то, щоб лікарі оформлювали виклик на приїзд лаборанта додому. Коли таки додзвонилася, виявлялося що вони НІЧОГО не роблять, нікого не викликають, а дають номер телефону гарячої лінії МОЗ 0800602019

1545 урядова гаряча лінія ковід - очікування на лінії, все зайнято довгий час. Коли додзвонилася, вони кажуть що лікар на свій розсуд вирішує, з приводу плр телефонувати в МОЗ і теж дали номер 0800602019

0800602019 сказали, що нічого не вирішують, можуть на 7й день хвороби оформити виклик 103 додому для взяття плр”.

“Сьогодні подзвонив (5) на гарячу лінію КОВІД тільки у нашій області це 103 там мені дали телефон Обл. Відділ звернення громадян а уже там дали департамент охорони здоров'я. А там ніхто трубку не взяв, от так у нас працює гаряча лінія”.

“Ржу (6) не могу - гаряча лінія Міністерство охорони здоров'я України та Максим Степанов - чим ви можете допомогти ???!! ...дзвониш на Гарячу лінію МОЗ Ковід, а тобі відповідають, що ви подзвонили в вихідний день (карантин вихідного дня напевно) в робочі дні ми працюємо с 9 до 18)))))”

Враховуючи вищенаведені історії та власний досвід, можна припустити, що роботі ТГЛ з протидії Covid-19 притаманні ті самі проблеми, що й іншим лініям центральних органів виконавчої влади. Експерти Асоціації сприяння самоорганізації населення (7) нещодавно презентували дослідження (8) роботи ТГЛ міністерств, державних служб та інших органів. І контрольні звернення, що були зроблені задля оцінки якості роботи “гарячих ліній”, дозволили експертній групі виявити такі основні вади в їх роботі:

- неможливість додзвонитись на ТГЛ. “Гарячі лінії” працюють нестабільно, тобто одному заявнику вдається додзвонитись та подати звернення або вирішити проблему, іншому це не вдається через зайнятість лінії, або відсутності відповіді;
- неналежна якість організації роботи ТГЛ та здебільшого низький рівень стандартів їх роботи. Оператори ТГЛ не завжди вітаються та представляються, або називають свій операторський номер. Вони не завжди глибоко вникають у суть піднятої заявником проблеми та підходять до роботи з телефонними зверненнями скоріше формально;
- стабільно низька результативність телефонних звернень, які здебільшого не допомагають заявнику вирішити підняте у зверненні питання. Значна кількість відповідей були впертими відписками, що не сприяли вирішенню проблеми, що зазначалось у зверненні.

До речі, у рейтингу роботи телефонних “гарячих ліній”, що був складений за результатами вищевказаного дослідження, ТГЛ Міністерства охорони здоров'я посіла лише 21 місце із 30. Слід зауважити, що ТГЛ МОЗ з питань Covid-19 не була у фокусі моніторингу, проте, результати дослідження яскраво продемонстрували, що міністерству ще є над чим працювати за напрямом підвищення ефективності роботи із телефонними зверненнями громадян.

Варто також звернути увагу на те, що громадяни скаржаться і на роботу регіональних “гарячих ліній”. Враховуючи політику децентралізації влади та передачу більшості повноважень на місця, важливо, щоб органи місцевої та регіональної влади, які є найближчими до громадян, оперативної та якісно реагували на телефонні звернення громадян.

Перелік джерел:

1. <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2866282-v-ukraini-zapustat-garaculinu-dla-konsultacij-sodo-koronavirusu.html>
2. <https://fb.watch/2hN17hI5qt/>
3. <https://fb.watch/2wWf9MZtpc/>
4. <https://www.facebook.com/100000354912349/posts/3716585505029910/?d=n>
5. <https://www.facebook.com/100008945234509/posts/2442746212700196/?d=n>
6. <https://www.facebook.com/1831173610/posts/10215494324911204/?d=n>
7. <http://acsa.com.ua/>
8. <https://samoorg.com.ua/blog/2020/11/17/u-chyemu-smartfoni-sogodni-derzhava-yak-praczyuyut-garyachi-liniyi-ta-elektronni-zvernennya-v-czovv/>

АНАЛІТИКИ, ЩО БРАЛИ УЧАСТЬ У НАПИСАННІ СТАТЕЙ:

Наталія Новак

аналітикиня ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення»

Олександра Калашнікова

заступниця голови ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення», керівниця аналітичного центру

Антон Чиркін

аналітик ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення»

Ольга Дьоміна

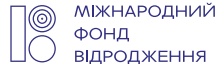
експертка ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення»

Цей аналітичний дайджест підготовлено в рамках Ініціативи з розвитку аналітичних центрів, яку виконує Міжнародний фонд «Відродження» (МФВ) у партнерстві з Open Society Foundations за фінансової підтримки Посольства Швеції в Україні.

Думки та позиції, викладені у цьому дослідженні, є позицією авторів та не обов'язково відображають позицію уряду Швеції.

АСОЦІАЦІЯ СПРИЯННЯ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ

Створена у 2006 році, Асоціація об'єднує та підтримує тих, хто прагне спільно діяти, аби покращувати своє життя і життя громади.

Стратегічні напрямки діяльності:

1. **Вплив на органи влади** для демократизації та підвищення соціальної ефективності їхньої діяльності.
2. Вироблення та поширення у суспільстві ідей:
  - самоорганізації,
  - належного врядування,
  - соціального партнерства та взаємодопомоги,
  - становлення громадянського суспільства.
3. Сприяння створенню умов для діяльності **неурядових організацій**, органів самоорганізації населення, місцевих ініціативних груп, волонтерів.